Американський психолог Е. Торренс виділяє п’ять принципів, якими має керуватися вчитель, щоб заохочувати творче мислення:

1. Уважне ставлення до незвичних запитань.
2. Шанобливе ставлення до незвичних ідей.
3. Показати дітям, що їхні ідеї мають цінність.
4. Надавати можливості для самостійного навчання і хвалити за це.
5. Надати час для неоцінюваної практики чи навчання. Зовнішня оцінка створює для дитини «загрозу» і, можливо, потребу в «оборані». Тому дітям необхідний певний проміжок часу, протягом якого вони не оцінюються. Таким чином не стримується свобода формування ідей [9].

Творче мислення не може формуватися від випадку до випадку, воно потребує цілеспрямованого навчання й розвитку, інакше воно згасає.

Узагальнюючи вище сказане можна зробити висновки, що успішне формування творчого мислення можливе лише при створенні певних умов, зокрема:

- зміна ролі учня — він має стати активним учасником пізнання, який має можливість вибирати, задовольнити свої інтереси і потреби, реалізувати свій потенціал;
- комфортна психологічна обстановка, оскільки негативні емоції (тривога, страх, невпевненість в собі) негативно впливають на результативність творчої діяльності, особливо у дітей молодшого шкільного віку;
- створення внутрішньої мотивації учіння;
- коректна педагогічна допомога дитині;
- оптимальне поєднання різних форм роботи (фронтальних, групових, індивідуальних);
- створення ситуації успіху;
- самостійність виконання творчого завдання;
- різноманітність творчих заданий, як за змістом і формою їх представлення, так і за рівнем складності;
- послідовність і системність у розвитку творчих здібностей молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. — М. : Просвещение, 1991. — 93 с.
2. Гилфорд Д. П. Природа человеческого интеллекта / Д. П. Гилфорд. — М. : Прогресс, 1971. — 123 с.
3. Дружинин В. Н. Психология творчества / В. Н. Дружинин. — М. : Педагогика, 2005. — 376 с.
4. Лук’яненко М. С. Розвиток творчого мислення молодших школярів / М. С. Лук’яненко // Обдарована дитина. — 2002. — № 5. — С. 16-18.
5. Мазуровська О. В. Розвиток творчого мислення учнів. Методичний посібник / О. В. Мазуровська. — Вінниця : ММК, 2016. — 38 с. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://dorobok.edu.vn.ua/article/view/1575.
6. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті // Освіта України. — К., 2001.
7. Новое педагогическое мышление / Под ред. А. В. Петровского. — М. : Просвещение, 1989. — 280 с.
8. Психология. Учебник для гуманитарных вузов / Под общ. ред. В. Н. Дружинина. — СПб. : Питер, 2001. — 656 с.
9. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н. С. Лейтеса. —М. : Издательский центр «Академия», 1996. — 416 с.
10. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. — СПб. : Издательство: Питер, 2002. — 720 с.
11. Соловейчик С. Л. Учение с увлечением / С. Л. Соловейчик. — М. : Детская литература, 1976. — 175 с.

Калиняк Т.

Науковий керівник – доц. Олексюк В. Р.

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХПРАЦІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ, ЯК ЗАПОРУКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Постановка проблеми.Інтенсивний розвиток сучасного українського суспільства зумовлює глибокі соціально-економічні та культурні перетворення, оновлення освітньої парадигми, що висувають принципово нові вимоги до підготовки фахівців соціальної сфери. У соціальних ініціативах Президента України наголошується, що інститут соціального працівника має стати активним агентом держави, який виявляє і допомагає вирішувати різноманітні проблеми [7].

Актуальність дослідження професійної готовності майбутніх соціальних працівників до забезпечення ефективного соціального супроводу зумовлена суперечностями між: новими вимогами суспільства до соціального працівника, який має вирізнятися високим рівнем особистісної відповідальності та готовністю ефективно працювати в умовах нової соціальної інфраструктури; потребами соціальної сфери у професійно орієнтованих, підготованих до практичної діяльності фахівцях, здатних активно взаємодіяти з різними соціальними інститутами та недостатньою розробкою теоретико-технологічних аспектів їхньої професійної підготовки [5, 86].

Аналіз основних публікацій. Слід зазначити, що професійна підготовка майбутніх соціальних працівників неодноразово ставала предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, актуальні проблеми цієї підготовки знайшли відображення у працях І. Звєрєвої, А. Капської, О. Карпенко, І. Козубовської, Л. Міщик, І. Миговича, В. Поліщук та ін. Загальнометодологічні й теоретичні аспекти фахової підготовки фахівців соціальної сфери висвітлено в працях В. Байденко, Г. Бордовського В. Бочарової, В. Загвязинського, О. Мудрика, Н. Платанової та ін. ЇЇ зміст, форми і методи досліджувались Л. Вітебським, В. Масленніковою, Т. Пігаловою, Л. Родіною, М. Черкасовою та ін. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до здійснення соціального супроводу висвітлено впрацях О. Водяної, Г. Лактіонової, І. Манохіної, Н. Олексюк, Ж. Петрочко, І. Пєшої, І. Трубавіної та ін. Поряд з цим, хочемо зазначити, що, незважаючи на значний науковий інтерес до означеної проблеми, сутність процесу формування професійної готовності майбутніх соціальних працівників до здійснення соціального супроводу різних категорій осіб потребує подальшого детального вивчення [1; 3; 5;].

Виходячи з означеного, **метою** статті є обґрунтування змісту професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до здійснення соціального супроводу.

Виклад основного матеріалу. В умовах модернізації української системи освіти особливої уваги заслуговує проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних виконувати свої професійні функції у контексті ефективної професійної діяльності [6]. Саме тому майбутній фахівець у галузі соціальної роботи має бути готовий до реальної практичної діяльності, володіти навичками самостійної праці й професійного самовдосконалення, ураховувати реальні умови соціального середовища, у якому він працюватиме.

Вагомою умовою ефективності соціального супроводу є сформованість у соціального працівника професійної готовності до його здійснення. Найповнішим, на наш погляд, є визначення професійної готовності майбутнього соціального працівника до соціального супроводу, запропоноване О. Водяною, згідно якого це сукупність взаємопов'язаних рис (особистісних, професійних, спеціальних), досконале володіння теоретичними знаннями і практичними навичками, сформованість уміння застосовувати їх у процесі соціального супроводу, здатність творчо вирішувати проблеми, нести відповідальність за наслідки своєї роботи, а також професійне зростання шляхом постійного саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти [1, 48].

У професійній готовності фахівця до здійснення соціального супроводу вчені виділяють дві взаємопов'язані аспекти:

1) попередню (потенційну) готовність (як професійну підготовленість особистості до відповідної діяльності). Ця готовність містить систему достатньо стійких, статичних компонентів, психічних утворень – знань, умінь, навичок професійної діяльності, професійно важливих якостей, цінностей особистості, її відносин і уподобань.

До основних знань, необхідних соціальному працівникові для здійснення соціального супроводу, належать знання про: розвиток людини та її поведінку; психологічні засади надання й отримання допомоги; способи комунікації, основи вербальної і невербальної поведінки; групові процеси та взаємовпливи групи й індивіда; значення соціокультурних факторів, їх вплив на індивіда, групу і громаду; структуру, організацію, методи соціального супроводу; критерії та показники його ефективності. При цьому соціальний працівник повинен уміти: проводити соціальне інспектування, в ході якого оцінювати реальні потреби об'єкта супроводу; планувати, організовувати та здійснювати соціальний супровід;знаходити й ефективно використовувати усі можливі ресурси супроводу; налагоджувати зв'язки з різними державними та недержавними установами та організаціями, зацікавленими у позитивному результаті ведення конкретного випадку [1, 124; 2, 276; 4, 154].

Щодо професійно важливих якостей суб'єкта супроводу, то до них ми відносимо: повагу людської гідності незалежно від расової, етнічної, сексуальної, громадської, вікової, релігійної, політичної, мовної, соціально-економічної належності, від здібностей, внеску в суспільний розвиток або інших особливостей, особистих характеристик, стану або статусу;пріоритет загальнолюдських цінностей (турбота про сім'ю, ближнього, світу без воєн і конфліктів), виконання своїх службово-професійних, сімейно-особистих обов'язків; визнання необхідності своєї професії в суспільстві, постійний рух до успіху в житті, в діяльності, незалежність, внутрішній підйом і ін.;соціальну адаптованість;

2) безпосередню (ситуативну) готовність (як стан відповідної функціональної налаштованості фахівця на вирішення конкретних завдань у відповідних обставинах). Цей аспект професійної готовності характеризується високою динамічністю, рухливістю та залежністю від ситуативних обставин, стану здоров'я фахівця, атмосфери в колективі, соціальному середовищі тощо [5, 66].

На основі аналізу ряду наукових джерел можемо констатувати, що до критеріїв сформованості у майбутніх соціальних працівників професійної готовності до соціального супроводу відносяться:

- мотиваційно-ціннісний (особистісний) критерій, показниками якого є: сформованість професійних інтересів у фаховій галузі; позитивне ставлення до теоретичного та практичного навчання; спрямованість щодо активного засвоєння знань; зацікавленість у подальшому професійному розвитку;
- когнітивний (знаннєвий) критерій, який визначається такими показниками, як: уміння працювати з навчально-методичною та спеціальною документацією, успішність студентів, якість написання тестових завдань та модульних контрольних робіт;

 діяльнісний (технологічний) критерій, показниками якого виступають: успішність виконання професійних завдань; успішність проходження практик тощо [1; 3].

Для оптимізації процесу формування у майбутніх соціальних працівників професійної готовності до соціального супроводу пропонуємо, насамперед, застосування новітніх освітніх технологій у навчальному процесі та посилення практичного аспекту цієї підготовки.

Висновки. Отже, професійна готовність майбутніх соціальних працівників до виконання професійних обов'язків є складним, багатогранним явищем та важливим чинником ефективності соціальної роботи, в тому числі – соціального супроводу. Професійна готовність, як якісне новоутворення, формується у процесі певної діяльності майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водяна О. В. Методичні основи формування професійної готовності майбутніх соціальних працівників до соціального супроводу сімей, в яких перебувають діти під опікою / О. В. Водяна // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Випуск № 19 (2-2015). – 246 с. – С. 45-51.
2. Власюк О. П. До проблеми професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів / О. П. Власюк // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Серія: Педагогічні науки). – 2011. – № 1. – 356 с.
3. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників / А. Й. Капська // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Серія: Педагогічні науки. – 2010. – № 15. – С. 12–16.
4. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / [за заг. ред А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової]. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.
5. Соціальна робота в Україні : [навч. посіб.] / І.Д. Звєрєва, О.В. Безпалько, С.Я. Харченко та ін. ; [за заг. ред. І.Д. Звєрєвої, Г.М. Лактіонової]. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
6. Карпенко О. Г. Професійне становлення соціального працівника : навч.-метод. посіб. / О. Г. Карпенко. – К. : ДЦССМ, 2004. –164 с.
7. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.uapravo.net.

Зелінська М.

Науковий керівник – проф. Радчук Г.К.

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНИХ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

Актуальність. На сучасному етапі вивчення старшого підліткового віку набуває особливої актуальності, адже у цьому віці починає формуватися стійке коло інтересів, які є психологічною базою цінностей та ціннісних орієнтацій старших підлітків. Особливості психічного життя старшого підлітка характеризуються значними змінами у структурі цінностей і ставлень до життя, орієнтуванням на отримання нового соціального досвіду.

Тому **мета** статті – емпірично дослідити особливості ціннісних пріоритетів сучасних підлітків.

Вивченню психологічних особливостей ціннісних орієнтацій і характеристик особистості старших підлітків сприяли наукові здобутки низки вчених: вікові аспекти особистісних змін (Л.І. Божович, М.Й. Боришевський, І.С. Кон, С.В. Кривцова, І.Ю. Кулагіна, А.Є. Личко, Д.Б. Ельконін та ін.); ціннісні орієнтації особистості (О.Г. Асмолов, Б.С. Братусь, Л.Ф. Бурлачук, О.В. Петровський, І.П. Маноха, О.Т. Москаленко, М. Рокич, В.А. Роменець, В.В. Столін, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, О.Б. Фанталова).

Теоретичний аналіз літератури дозволяє виділити три основні напрямки дослідження ціннісних орієнтацій. По-перше, ціннісні орієнтації багато в чому задають життєву позицію і світогляд старшого підлітка. При цьому постановка питання про значущі для школяра життєві цінності вимагає врахування тих вікових змін, які, як ми вважаємо, відбуваються в ціннісно-нормативній сфері учнів при переході від молодшого підліткового віку до старшого. Тут особливого значення набуває пубертатний період, коли важливу роль починають відігравати процеси, пов'язані зі статево-рольовим самовизначенням [1].

По-друге, не можна не відзначити вплив соціально-стратифікаційних чинників на процес формування життєвих цінностей підростаючого покоління, коли все більшу значимість набувають питання, пов'язані з встановленням соціальної ідентичності та соціальної диференціації [2]. У зв'язку з цим можна припустити, що ціннісні орієнтації сучасних старших підлітків будуть змінюватися в залежності від рівня освіти їхніх батьків, а також від позиції, займаної самим школярем у навчальному класі.

І нарешті, по-третє, становлення ціннісних орієнтацій старшого підлітка відбувається в ситуації серйозних соціальних, економічних і політичних змін у сучасному суспільстві [3]. Подібні трансформації соціокультурних реалій, на яких багато в чому базується самовизначення старшого підлітка, призводять до того, що його життєві цінності формуються не просто в ситуації соціально-еко- номічної нестабільності, а в ситуації ціннісно-нормативної невизначеності, коли серйозно порушені, характерні для стабільного суспільства, механізми передачі цінностей від старшого покоління молодшому [4]. У зв'язку з цим можливим є зниження значущості одних життєвих цінностей учнів і збільшення значущості інших.

З метою емпіричного дослідження ціннісних пріоритетів сучасних старшокласників нами було